

درایه

درایه(علم درایه) علمی درباره ی حدیث است.

فهرست مندرجات

- ۱ - موضوع علم درایه
- ۲ - معنای حدیث
- ۳ - فایده ی علم درایه
- ۴ - متن حدیث
- ۴.۱ - اقسام متن حدیث از نظر وضوح دلالت
- ۵ - سند حدیث
- ۵.۱ - اقسام حدیث از نظر سند
- ۶ - تحمّل حدیث
- ۷ - آداب نقل
- ۸ - جرح و تعدیل
- ۹ - چگونگی تدوین و ضبط حدیث
- ۱۰ - پانویس
- ۱۱ - منبع

موضوع علم درایه

موضوع علم درایه حدیث است؛ اعم از سند، متن، نحوه ی تحمّل (فرا گرفتن) و آداب نقل آن.

معنای حدیث

حدیث، کلامی است که بیانگر قول ، فعل و یا **تقریر** و امضای **معصوم** علیه السّلام باشد. بنابر این، اطلاق حدیث بر کلام غیرمعصوم، مجاز است.
[۱] وصول الاخیار، ص۸۸.
[۲] الحبل المتین، ص۴.

فایده ی علم درایه

فایده ی علم درایه، بازشناسی حدیث پذیرفته از غیر پذیرفته استکه نتیجه ی آن، عمل به اوّلی و اجتناب از دومی خواهد بود.
[۳] نهایة الدرایة (سید حسن صدر)، ص۸۶.

متن حدیث

متن حدیث عبارت است از الفاظ و قالب حدیث که گویای مفاد آن است.

← اقسام متن حدیث از نظر وضوح دلالت

متن حدیث به لحاظ وضوح یا عدم وضوح دلالت بر مقصود، به **نص**، **مجمل**، **ظاهر** و مؤوّل تقسیم می‌شود؛ زیرا لفظ یا تنها يك معنا دارد و احتمال معنایی دیگر در آن نمی‌رود که به آن نصّ می‌گویند، یا معنایی دیگر در آن محتمل است. در فرض دوم، یا احتمال هر دو معنا یکسان است که به آن مجمل گویند و یا یکی بر دیگری رجحان دارد. در فرض دوم اگر احتمال **مرجوح**- به دلیلی- مقصود باشد، به آن مؤوّل، و اگر احتمال **راجح**، مقصود باشد، به آن **ظاهر** گویند.
[۴] وصول الاخیار، ص۸۹.

سند حدیث

به سلسله ی راویان حدیث تا معصوم علیه السّلام، **سند حدیث**، اطلاق می‌شود.

← اقسام حدیث از نظر سند

حدیث به لحاظ سند به **متواتر** و واحد، و **خبر واحد** به **حدیث صحیح**، **حدیث حسن**، **حدیث موثق** و **حدیث ضعیف**، تقسیم می‌شود.^[۵] وصول الاخیار، ص ۹۲-۹۳.

تحمل حدیث

برای فراگرفتن حدیث، هشت طریق ذکر کرده‌اند: ۱) **سماع**، ۲) قرائت، ۳) اجازة، ۴) **مناولة**، ۵) کتابت، ۶) اعلام، ۷) **وصیت**، ۸) و **جاده**.

آداب نقل

۱) بنا به گفته ی عالمان **علم درایه**، چنانچه راوی، حدیث را با شرایط آن فراگرفته باشد، می‌تواند آن را از کتاب خود- در صورتی که تصحیح شده باشد- روایت کند و **مستحب** است ابتدا **سند حدیث** و سپس **حدیث** را نقل نماید.
۲) **راوی** می‌تواند به نقل مفاد حدیث، اکتفا کند و لازم نیست عین الفاظی را که فراگرفته نقل نماید؛ به شرط آنکه نقل به معنا موجب اخلال در مراد و تغییر معنا نشود. از این رو، لازم است راوی به خواص الفاظ و کیفیت ترکیب صحیح آنها در ایفای معانی از بعد ادبی آشنا باشد.^[۶] وصول الاخیار، ص ۱۴۸-۱۵۲.

جرح و تعدیل

عالمان درایه، شناخت راویان **حدیث** از جهت **عدالت** و **فسق**، مورد **اعتماد** بودن و نبودن، امامی و غیرامامی بودن و دیگر جهات را بر **فقیه** لازم دانسته‌اند تا بتواند حدیث صحیح را از **ضعیف** باز شناسد؛ همان گونه که شناخت طبقات و مراتب راویان از لحاظ **تقوا** و دانش و توانایی حفظ **حدیث** را، جهت **ترجیح** روایتی بر روایتی دیگر هنگام **تعارض** بر **فقیه**، **واجب** دانسته‌اند (**تعادل و تراجیح**).^[۷] وصول الاخیار، ص ۱۶۱.

الفاظ دلالت کننده بر **تعدیل** راوی- که در کتاب های رجالی آمده- عبارتند از:
۱) **عدل** (**عادل**)، ۲) **ثقه**، ۳) **حجت**، ۴) **صحیح الحدیث** (روایتش صحیح است)، ۵) متقن (حدیثش از اتقان لازم برخوردار است)، ۶) حافظ، ۷) ثبت، ۸) **صدوق**، ۹) شیخ، ۱۰) صالح، ۱۱) معتقد، ۱۲) وجه، ۱۳) **عالم**، ۱۴) و غیر آن.
الفاظ دلالت کننده بر **جرح** عبارتند از:
۱) **ضعیف**، ۲) **کذاب**، ۳) **غالی**، ۴) **وضع للحدیث** (جعل کننده ی حدیث)، ۵) **مضطرب**، ۶) ساقط، ۷) **متروک الحدیث**، ۸) **مخلط** و غیر آن.^[۸] وصول الاخیار، ص ۱۹۲-۱۹۳.

چگونگی تدوین و ضبط حدیث

۱) نوشتن و ثبت **حدیث** به منظور حفظ آن، **جایز**، بلکه **واجب** است.
۲) لازم است نویسنده، حدیث را به گونه ی صحیح، ضبط کند و حروف و کلمات آن را واضح بنویسد.
۳) سزاوار است نویسنده در آغاز- پس از نام خدا- مشخصات (نام، **کنیه** و **نسب**) استاد ی را که حدیث را از او فراگرفته، بنویسد.
۴) چنانکه **مستحب** است به **حمد** و ستایش خداوند یا نوشتن «عزَّوجلَّ» و مانند آن پس از نوشتن نام **خدا** و نیز نوشتن نام **پیامبر اسلام** صلی الله علیه و آله و **امامان معصوم** علیهم السلام همراه ذکر **صلوات** و **سلام** بر آنان اهتمام ورزد.
۵) **مستحب** است به یاد کردن راویان صالح و عالمان **دین** با **ترضی** (رضی الله عنه) یا **ترحم** (رحمه الله) اهتمام ورزد.^[۹] وصول الاخیار، ص ۱۹۳-۱۹۵.

پانویس

- ↑ وصول الاخیار، ص ۸۸.
- ↑ الحبل المتین، ص ۴.
- ↑ نهاية الدراية (سید حسن صدر)، ص ۸۶.
- ↑ وصول الاخیار، ص ۸۹.
- ↑ وصول الاخیار، ص ۹۲-۹۳.
- ↑ وصول الاخیار، ص ۱۴۸-۱۵۲.
- ↑ وصول الاخیار، ص ۱۶۱.
- ↑ وصول الاخیار، ص ۱۹۲-۱۹۳.
- ↑ وصول الاخیار، ص ۱۹۳-۱۹۵.

منبع

فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت علیهم السلام، ج ۳، ص ۵۹۲-۵۹۴.